

літо 2024 № 3 (126) PIK XXXII

ВАТРА

Ту мене мати породила, солодким молоком кормила, ту хочу жити умирати, де жили мій отець і мати

ISSN 1232-2776

Жіночий вокальний ансамбль «Розмарія» ГО «Київське товариство ЛемКіїв», солісти Остат та Мар'їна Чопани та інструментальний сопіляковий дует.

Перед "Шофранівком" все повно людей: Василь Баволяк та Микола Шофран

Фоторепортаж Ждиня 2024

«Кришталі» театально-танцювальний ансамбль школи № 4 з Лігниць.

Наши містери: од лівой Данько Старинский II місце, Олександра Баюс - конференсерка, Микола Крайняк I місце, Анна Барнат конференсерка, Ярослав Стримецкий III місце.

Еманація культури, мови, толеранції

 ТЕКСТ АННА БУКОВСКА

«Лейтмотивом 42. «Лемківської Ватри» будуть пастирські традиції карпатських гірняків. Пастирство в Карпатах то не лем праця зо звірятами, але тіж багатоаспектова активізація різних просторів людського життя. Плоди плекання звірят і їх продаж стали головним мотором для розвитку карпатських сіл. Сезонове випасання природнім чином формувало карпатський краєвид. Гнеска пасовиска і галі, яки заростають, сут цінним прикладом давнього культурного краєвиду.

Што лишилося нам до гнеска з тих традицій? Чи кличе нас відгомін Карпат? Природи?

Давніше святом для шитких пастирів били Русаля. Празнували їх так як собітку — з розпаленима ватрами, співами і добрим їдлом.

Нашим святом буде палаюча «ватра» — особливо часто присутня по цілих Карпатах. Так як за давних часів, розпаліня ватри буде прикликувало пам'ят о людях, яких юж ніт межде нами, споминання на стари часи, збуджіння духа громади, прикликання традицій і запрошення сусідів.

Плянуючи «Ватру» хочеме використати шитки культурні елементи пастирської традиції, як межде інчима: стародавні господарські праці, продукцію сирів, презентування народньої ноши карпатських гірняків,

Зміст:

3 ЕМАНАЦІЯ КУЛЬТУРИ, МОВИ, ТОЛЕРАНЦІЇ -

А. Буковска

5 МІТ „WATRY” - В. Нук

9 З ЛЮБОВИ ДО РІДНОЇ ЗЕМЛІ - В. Шляхтич

11 ХРЕСТ НА ЦМОНТЕРИ В ВАФЦІ - Ю. Вишовска

12 АКСІОС, АКСІОС, АКСІОС... - Є. Сьвятківска

13 ВІЛЬХІВЕЦЬКИЙ КЕРМЕШ - Н. Торопила

14 ДИТЯЧА СТОРІНКА - д-р А. Барнат,
кир А. Троханівський

16 ФУНДАЦІЯ НОВИЦЯ ІМ. С. І М.МАРКОВИЧІВ

17 КЕРМЕШ В ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКІЙ ПАРАФІЇ В КРИНИЦІ -
Є. Сьвятківска

18 ЯКІВ ДУДРА - В. Шлянта

19 ПОКЛЯ ИЩЫ БЕСІДУЄМЕ

22 ЗГАДАЙМО

23 УПОКОЇЛИСЯ

24 ІНФО ЗА ЛЕМ-ЧАСОМ - В. Шлянта

27 ПРАЗНИК В КРИНИЦІ

27 МАМО, А ТОТО ШТО?

❖ Обкладинка:

Юрій Тафійчук - майстер пастирських інструментів; Верховина (Україна)

❖ Фотографії:

Якуб Лобоцкі,
Юстина Вишовска,
Наталія Пацан-Роман,
Єва Сьвятківска,
Василь Шляхтич,
https://tiny.pl/1m2xbh_j,
Петро Басалига

стріляння корбичом, презентування пастирських музичних інструментів і карпатський редик. Сприбуємо вказати Вам шитки аспекти пов'язани з позиційом чоловіка-лемка — в культурі, традиції і сучаснім часі. Запрезентуємо тіж інчих гірняків з Польщи, Словаччини і України» https://www.lemkounion.pl/a_24.html

Так Ватру захваляли організатори а яка она була?

42 Лемківська Ватра «На випасі» горіла од 19 до 21 липня. Скликала в рідни Гори тисячи лемків з цілого світа. Була без дойджу, без хмар. Треба було хоронити капелюхами голови а темними окулярами очи. Старостом Ватри бив Михайло Маркович. На трембіті загравав Юрій Тафійчук – майстер пастирських інструментів з Верховини (Україна). През три дни на сцені виступило понад сорок ансамблів и солістів.

Субота то ден, коли почесни гості Ватри в Місці пам'яти вшанували пам'ят жертв акції «Вісла», жертв погиблих на війні в Україні. Зложено квітя, запалено свічки, вдарено в Дзвін Миру.

Об'єднання лемків признає почесну нагороду «Вірний предкам», яком гонорує особи найбарже заслужени для нашої культури і тих, яки своїм житям показали, же сут гідними синами своей Земли і свого народу. Того року нагороду признано Олені Ліщинській «За патріотизм і непохитність, неоціненний вклад у розвиток лемківської культури серед дітей та молоді України» і Миколі Горбалу «За мужність протистояти тоталітарній системі Росії/СРСР і гордість за своє лемківське походження».

Організаторе приготували широку

оферту та кожен міг найти дашто для себе. Діточки мали «Ватрочку», конкурс рецитації і співу, можна било брати участ в «Лемківській спартакяді». Головна сцена притігала співом, танцями, а і хижа не стояла порожня. Ватра вказала, же попри свій, на загал, фестивальний і розважальний характер має тіж свою «читацку» публику, яка приділят увагу цікавим культурологічним, історичним, аналітичним, літературним позиціям. Літерацке шатро од шіснадцетьох років притігат своїх фанів. Нашим людям обдертим зо свого, потрібне доінформувания і своєрідна освітня підтримка. В тім році в шатрі гостили: Йоанна Куцель-Фридришак зо стрічом «Служки до шиткого», Сабіна Якубовска – «Повивухи», Марта Стжелецка – «Дідички. Што поєднувало дворски пані з селянками», Маня Стжелецка – «Гайда», Павел Коваль – «Абакановіч. Травма і слава», Анета Примака-Онішик – «Камені мусіли засвистіти. Вимазуване минуле Підляшшя», Анджей Стасюк – «Ріка дітинства». Крім того мала місце прецікава стріча під наголовком «Понад усе. Польско-українске партнерство». В стрічи, яку модерував Петро Тима, взяли участ др габ. Проф. Павел Коваль ПАН, др габ. Проф. Андрий Шептицкий УВ.

Більше о 42. Ватрі дізнатесь з допису Богдана Гука.

Mit „Watry”

 TEKST **BOGDAN HUK**

Odczucie przełomu i pełni – te emocje towarzyszyły mi na ostatniej „Łemkowskiej Watrze”. Nigdy wcześniej w Żdyni aż tak ich nie doświadczałem. Byłem zaskoczony, emocjonalnie mało przygotowany do przeżywania tych 3 lipcowych dni. Więc i próbę ich skonceptualizowania podejmuję dopiero teraz. Poniższe refleksje nie należą tylko do mnie. Przeprowadziłem szereg rozmów, przywożem rozgrzaną pamięć i na gorąco robione notatki. Ogólnie rzecz ujmując: podejmuję się przynajmniej częściowego przemyślenia „Watry” – swobodnego tak samo, jak ona.

Filozofia Wypasu

„Watra na Wypasie” i „Wypasiona Watra” – ta formuła ostatniej edycji imprezy znakomicie opisała jej klimat oraz przekaz. Watriany „wypas” niesie jasne, pozytywne skojarzenia, mówi o pełni, zadowoleniu, bogactwie, swobodzie. Co ważne, zawarta jest w nim spora doza sokratejskiej ironii: wieloznaczna gra z wołosko-pasterską tradycją i konsumpcyjną nowoczesnością.

Wypas to czynność powolna, skubanie treści-trawki wymaga skupienia, co daje możliwość odczuwania smaku. Gość „Watry” to człowiek skubiący, homo carpens, w ironicznym slangu to świadom watriannej rozkoszy „skubaniec”, czuły na piękno hedonista, ten od antycznego carpe diem. Skubie program imprezy tak, aby odciąć się od nadmiernego przyśpieszenia świata, od płynnej rzeczywistości, mgławicy znaczeń zmęczonego miasta, gdzie zamieszkuje na co dzień. W taki sposób „Watra” leczy z nieżnośnej lekkości bytu przypisanej naszym dniom przez Milana Kunderę. Bo skuteczny, smakowity wypas ma swoją kyczerę / jest umiejscowiony; stado nie przyszło skądś – ono w Żdyni ma swój ciągły punkt odniesienia. Wypas to i dobra komunikacja – nie można gubić owiec i baranów. Uśmiechnięty organizator-baca nie pozwala „Watrze” przerodzić się w samopas, czyli w anarchię.

Długie drakkary Łemków...

Żdyńska „Watra” to łódź współczesnych Waregów / Wikingów, która wrzyna się w żdyńską górę Kicky. Nowocześni Askold i Dyr dobijają do wysokiego lesistego brzegu, aby mógł powstać łemkowski Kijów z Ławrą Peczerską i soborem św. Sofiji...

Żdyńska impreza odtwarza „Powieść minionych lat”, ale w industrialny sposób. Wryła się w ziemię, położyła kable, rury, przepusty, wzniosła domy i domki, wytyczyła asfaltowe i cyfrowe drogi. „Watry” z lat 1984–1989 zniknęły po tym, jak się odbyły. Istniały, ale bez swego miejsca – za to w cieniu zagrożenia, że kiedyś ktoś tego miejsca nie da i ono zniknie, jak Atlantyda.

Nowa Żdynia łemkowskich kolonizatorów jest trwałym elementem krajobrazu, częścią wsi. Teren nie został podbity, bo Zjednoczenie Łemków jako organizator został zaproszony przez żdynian tak samo, jak kiedyś Waregowie do Kijowa. Przy drodze między Nową Żdynią a Żdynią powstają domy. Jeszcze chwila i dojdzie do spotkania starej i nowej wsi, narodzi się jakże ciekawa synteza. Socjologowie i ekonomiści kiedyś raczą ustalić, ile „Wara” wniosła w rozwój wsi, jak dobrze zainwestowali kiedyś Petro Czuchta i inni żdynianie, ci z doborowej, jeszcze przedwojennej kadry.

Dochowując wierności latopisom Łemkowszczyzny, „Watra” rwie do przodu – w epokę cyfrową. Porywa innych na zasadzie lawiny, bo nawet wyobrażona przeszłość jest mniej atrakcyjna od optymistycznego zaglądania w przyszłość. Na szczęście teren, gdzie odbywa się pojedynek tych dwóch wymiarów od ponad 30 lat jest jeden i ten sam, jego teraźniejszość wymusza płodny dialog tych dwóch wymiarów. Pod nim leży Kontynent Łemkowszczyzny. Właśnie tym różni się „Watra” w Żdyni od tej z Michałowa, także cennej i potrzebnej, z trudem szukającej swej tradycji, która na Ziemiach Zachodnich nie jest tak oczywista, jak na Starym Kontynencie.

Miasto Watra

Na mapie Łemkowszczyzny powstało nowe miasto liczące około 6 tys. mieszkańców. Rzecz niebywala od stuleci... Oprócz tego „Watrę”

stanowią w większości ludzie przybyli z miast i miasteczek. Od Przemyśla przez Kraków, Wrocław, Zieloną Górę, Gorzów Wielkopolski po Gdańsk i Olsztyn. Nie są jedyni, bo tłumnie mieszkańcy przybywają Łemkowszczyzny. Zresztą zacieranie różnicy między wsią a miastem dobrze widać w niedalekim Uściu Ruskim i nie tylko tam, bo i sąsiedni Gładyszów obrasta miejską architekturą. Niejednoznaczna jest różnica miasto-wieś i z powodu trwającego „najazdu” miejskich Łemków: kupują działki, niekiedy po kilka na raz w jednej wsi, budują domy, mieszkają. W lipcu zawsze są w Odpowiednim Miejsu. A przed i po „Watrze” odbywa się ich kermesz wzajemnych odwiedzin.

Wiele cech wskazywało, że większość watrian należała do klasy średniej. To świat właścicieli firm, informatyczek, lekarzy, prawniczek, wykładowców, urzędników, intelektualistek, menagerów. Żdyński profil społeczny odpowiada więc przekrojowi społeczeństwa w kraju. Skąd to się bierze? Wykształcenie i dobra praca to stara i pewna droga do wyjścia z akcji „Wiśła”.

Oczywiście jakość i stabilność tej grupy jest różna, ale należy mówić o jej dobrej pozycji społecznej w polskich środowiskach, z jakich przyjechali. W ich ramach są niezależni co do swego statusu, zasobności i etniczności.

To przedstawiciele II i III pokolenia po akcji „Wiśła”. Polska większość już ich nie złamie. Ich dzieci niezbyt narzekają na różnicę etniczną, bo dochody rodziców potrafią ją kompensować: „jestem Łemkinią/Ukrainką i mam dostęp do wszystkiego, co oferuje

miasto”. Bez „ale” zamiast „i”.

Ci „skubańcy” chcą przyjechać do Żduni i w następnym roku, ale bardzo zależy im na tym, aby impreza odbywała się na coraz lepszym poziomie. Są wymagający. Dopóki w Żduni odnajdują odpowiedni poziom organizacyjny, emocje i wartości, to nie pojedą do Grecji albo Paryża. Na szczęście „Watra” się nie pogarsza, jest efektywna, pozostawia dobre wrażenia. Jest nie tylko przyjazna, ale i bezpieczna.

Są źle skomunikowani na Ziemiach Zachodnich, nie wszyscy chodzą do cerkwi, nie zawsze interesują ich „małanki” i akademie szewczenkowskie. Stąd parcie na Żdunię, chociaż w czasie wakacji pojedą jeszcze za granicę. Na „Watrze” mogą trafić na podobnych do siebie, porozmawiać o Polsce po PiS (nieszczęśliwy dla polskich nacjonalistów wynik wyborów zapewne także zapracował na sukces tegorocznej imprezy). Duple „W”: „Wiśła” i „Watra”

Impreza jest zwierciadłem społecznym, komentuje przemijanie czasu, towarzyszy zmianom w rozumieniu i przeżywaniu przeszłości oraz gromadzi siły, aby odnaleźć się w czasie przyszłym.

Na dzień przed „Watrą” Zjednoczenie Łemków, czyli organizator, publikuje w mediach społecznościowych rolkę. Kamera pokazuje góry, owce na wypasie z drona widziane, i najeżdża na młodego bacę. A ten mówi głosem najpierw smutnym, a potem nagle wesołym i pewnym siebie, jakby odbił się od dna: «Przez stulecia wypasaliśmy owce w tych górach, dziś prawie nas tu nie ma... Ale mamy naszą „Łemkowską Watrę”!». Przekaz jest nieprawdopodobnie krótki: ponad 70 lat ściśniętych w jednym zdaniu, gdzie spotkała się zła przeszłość i dobra teraźniejszość.

Zatarte granice w tradycyjnym układzie cywilizacyjnym (ni to wieś, ni miasto, ni to mieszczanie, ni to mieszkańcy wsi) – ta zmiana znaczy tak dużo dlatego, że zmienia także poakcyjną postać rzeczy. Wygnanie ze wsi Łemkowszczyzny oznaczało zagnanie do wsi Ziemi Zachodnich. Tam Łemkowie mieli przestać istnieć. Nikt nie miał wydostać się do miasta, do przestrzeni publicznej, wykształcenia, awansu. Chyba że stanie się Polakiem. Tymczasem

„Watra” łamie deportacyjny kod. Być może na naszych oczach kończy się świat z akcji „Wiśła”.

Lipcowa Żdźnia nadaje sens powrotom, obecności, trwaniu. Jeśli doświadczenia lat 50. XX wieku pokazały, że niemożliwy jest powrót do przeszłości, to „Watra” gwarantuje komfortowy łemkowski dzień dzisiejszy.

I podpowiada, że ulokowanie – drogą kupna ziemi – przyszłości na Łemkowszczyźnie to dobra inwestycja. Ilość działek w posiadaniu Łemków ciągle się zwiększa. Nie ma na to rady m.in. dzięki żdźńskiej imprezie. Lepiej jechać na „Watę” z domu w Bielance albo Małastowie niż z Liśca albo Szprotawy. Olbrzymia ilość samochodów rejestrowana w sobotę około 18.00 spadła o trzy czwarte koło północy, bo ci „nowi miejscowi” wrócili do domów.

Przestrzeń dla Innych i Podporządkowanych
W przededniu żdźńskiej imprezy miało miejsce w Nowicy spotkanie z badaczami kultury i dziejów Romów oraz Żydów na Łemkowszczyźnie. Zorganizowała je Fundacja „Nowycia” jako „Łemkowskie ABC” z inicjatywy dr Anny Barnat, jednej ze współorganizatorek „Watry”. Ruch przełomowy, niezwykle na tle obowiązującego przez dziesięciolecia zamkniętego kanonu „Łemkowie o sobie” lub „Łemkowszczyzna... [dalej wstawić, co się komu podoba]”. Stanowiło to sensowną całość z propozycją innej współorganizatorki „Watry”, Nataliji Hładyk. Nie przez przypadek bowiem w jej Namiocie Dyskusyjnym pojawiły się np. autorka „Służących do wszystkiego” Joanna Kuciel-Frydryszak, Sabina Jakubowska od „Akuszerek”, Marta Strzelecka od „Ziemianek”.

Co łączy Romów i Żydów „Łemkowskiego ABC” ze „Służącymi” czy „Akuszerkami” z „Watry”? To, że spotkania z Nowicy i Żdźni ustanawiają nowe relacje: ukraińscy Łemkowie stwarzają przestrzeń dialogu dla prześladowanych lub podporządkowanych. Sami niedawno do nich należeli, a teraz przy pomocy „Łemkowskiej Watry” czy Fundacji „Nowycia” nie tylko zmieniają swe niekorzystne położenie, ale nawet mogą wspierać innych, stając się liderem walki o Łemkowszczyznę jako przestrzeń niepodporządkowaną dyskursom nieprzyjaznych metropolii.

Powyższe łączy się z następnym przejściem sygnowanym przez „Łemkowską „Watę””: odejściem od „kim są Łemkowie?” albo „tożsamość etniczna Łemków”. Spotkania w Namiocie Dyskusyjnym czy w Chyży zanegowały „przekłętą problemy”, promowane w polskich publikacjach (korzystające z obecności w przestrzeni publicznej Ruskiej Bursy czy Stowarzyszenia Łemków – organizacji reprodukujących koncepcję karpatorusińskości ukształtowaną niegdyś nie na Łemkowszczyźnie i nie dla niej).

„Watra” jest etnicznie otwarta dla wszystkich. Organizatorzy nie podkreślają ukraińskości, bo ta jest oczywistością, której nie trzeba udowadniać, tłumaczyć i tym bardziej narzucać. Nikt nie neguje prawa gości do wolnej interpretacji łemkowskości jej i własnej. Organizatorzy nie odczuwają wolnej gry znaczeń jako zagrożenia dla swego etnicznego „ja”. Przekaz „Watry”, promujący kulturę ukraińską z pełnym szacunkiem dla jej wersji łemkowskiej, polega na otwartości. Właśnie tak rozumiana Spokojna Godność Łemkowszczyzny jest wartością, która będzie przyciągać do Żdźni kolejne pokolenia. Na koniec: szukając osobistego mitu Do mojej natury należy to, że nie wszystko chcę racjonalizować. Moje dzieciństwo pochłonęła starożytna Grecja, więc dziś spłacam dług. Od Jeana-Francoisa Lyotarda wiem, że żyjemy w czasie końca wielkich narracji, ale moja Grecja / „Watra” jest narracją, której skalę ustala Łemkowszczyzna. Nie jest ani mała, ani wielka. Z płynnej w latach 80., słabo uchwytniej, wędrownej rzeczy zatrzymała się w Żdźni na polu zwanym przez żdźnian Jahniace i stała się

czułym instrumentem rozumienia
łemkowszczyzny.

Tu realizuje się łemkowska wersja wiecznego
powrotu. Ciało „Watry” trwa 3 dni w ekstazie
i umiera na 362 dni, aby wrócić po zimie Ziemi
Zachodnich, po kresie wegetacji, po widoku
drzew bez liści na górze Kicky i zmrożonego
potoku Jahniacanka. Wtedy odbywa się
najpiękniejszy grecki mit a rebours:
z Jahniacego Eurydyka zstępuje po Orfeusza
do krainy umarłych. I tu z nim wraca, bo umiała
dążyć do światła. W wersji klasycznej to Orfeusz
wyprowadza Eurydykę, ale pomimo zakazu
chce na nią spojrzeć, zapominając, że w
zaświatach nie ma światła. W wersji
łemkowskiej Eurydyka wie, że zobaczy Orfeusza
tylko wtedy, jeśli doprowadzi go do pełnego
światła Jahniacego. Oboje są ocaleni i
zamieszkują na watrianym polu, aby powtarzać
początek.

*Преосвященнейший владыко
кыр Володимире
щиросердечно вітаємо Вас
з 25-літтям єпископської хіротонії.
Нехай Всевишній Господь благословить
Вам Владико своїми ласками, подає силу
І наснагу в праці на шляху поширювання*

*Божого Солова в народі. Бажаємо Вам
провести у доброму здоров'ї довгі літа!*

*З нагоди 50-ліття
Голові Об'єднання лемків,
Тригоріюви Троханівському
Жичиме успіхів в нелегкій праці
на громадській ниві,
Здоров'я і Божих ласк на многі і благі
літа!*

*Головна управа Об'єднання лемків
Редакція «Ватра»*

*Прийміть наші щирі вітання та
побажання
щедрих Божих благословень,
допомоги Святого Духа в усіх
починаннях
— на славу Божу та для добра нашого
народу.*

*Головна управа ОЛ та редакція
квартильника «Ватра»*

З любови до рідной землі

ТЕКСТ **ВАСИЛЬ ШЛЯХТИЧ**

Грушівка молитвою заговорить.
Роки минають і Грушівки нема.
Усіх при капличці привітає Творець.
Шуль Владко з неба спогляне на нас
І просив буде простити провини
Всім, хто з вогнем ішов тоді на брата.
Кров людську пив, бо вбивав без причини,
Але про злочин всім нам пам'ятати...

Як в минулі роки, так і в поточному році ми знов зійшлися в Улючі, що над Сяном. Це була ювілейна, вже 35 зустріч, на яку прийшли і приїхали улючани і грушівчани, їх нащадки і сусіди з околиць місцевостей – з Доброї, Гломчи, Терепчи чи з Сянока. Прибули на цю молитовну зустріч православні і греко-католицькі священники. На жаль римо-католицьких священників між нами не було... Всі ми в суботу о годині 14.00 разом зійшлися і молилися біля каплички в Грушівці. Вона, як сирітка стоїть сама на горбочку бувшого, нашого села між кущами і бур'янами... Кругом неї руїни спаленого села говорять присутнім про наше минуле, про минуле нашого народу тут над берегом рвучого Сяну, про те, що сталося у 1946 році. В свято Вознесіння Господнього минуло 78 років, як польське військо спалило нагадану Грушівку і мій рідний Улюч. Тут нагадати треба про цю капличку. Її поставили Грушівчани і Улючан у 1848 році, коли то в цілій Галичині проголошено закінчення панщини. Під капличкою молитви очолювали православні священники, отець митрат Іван Антонович з Сянока і отець декан Юлян Феленьчак. Співав хор з православної церкви в Сяноці під орудою їмості Мар'яни Ярої. Співали всі присутні, так православні, як і греко-католики, бо всіх нас єднала молитва за тих, які невинно віддали життя за любов до

рідної землі. Гарним, християнським словом промовив до присутніх отець декан нав'язуючи до трагічних років нашого минулого. Тут нав'язав він до того, що тепер діється в Україні руйнованій московською ордою. Всі ми молилися за упокій душ, які відійшли у вічність з надсянських земель, але також тих яким прийшлося віддати життя захищаючи нині Україну.

З часом всі ми перейшли на церковисько, де стояла нова улюцька церква святого Миколая... Тої гарної церкви нині нема. Її зруйновано і розібрано в п'ятдесятих роках минулого сторіччя через дозвіл тодішньої влади Польщі.

Всі ми зупинилися на цій площі, де стоять поодинокі хрести на могилах там спочиваючих, і залізні хрести які колись височили на банях тої, як же дорогої улючанам церкви і всі ми щиро молилися за жертви минулого, але також за жертви нинішніх захисників України. Тут ведучими священиками були отці греко-католицької церкви о. Богдан Кішко і о. Адріян Лихач – парох з Гломчи, при присутності згаданих вище о. митрата Івана і о. декана Юляна з православної Церкви. Після молитов своє слово мав о. Богдан, який згадав про долю улючан спаленого села. Також привітав усіх і подякував за присутність Пан Ярослав Холявка, син Улюча, якому виповнилося вже 94 роки життя. Пан Ярослав - це наша жива історія. Він був одним з тих, які створили це Улюцьке Свято, якому вже 35 довгих, незабутих років.

І так, після закінчення молитовних відзначень в Грушівці і в Улючі всі ми перейшли над бистрий Сян, де було все приготовлене, щоб при ватрі сісти, спекти ковбаску та випити теплої кави чи чаю. Була також і «розмовна вода». Була нагода поспілкуватись з односельчанами, які з'їхалися тут до Улюча. При ватрі співав колектив з Мокрого, а диригувала ним їмось Мар'яна Яра з Сянока. При столах сиділи і співали регіональні і національні пісні прибулі гості на це свято гості. Так було до пізнього вечора...

В неділю ранком всі ми зустрілися на Службі Божій в церкві Вознесіння Господнього на горі

Дубник. Греко-католицьку Літургію відправив отець Адріян Лихач.

На службу Божу прийшли і православні і греко-католики. Також було багато римо-католиків серед яких був присутній посол до сейму РП, була присутня теперішня Пані війт з Дідні а також бувший війт з тої ж гміни. Мені було дуже приємно, коли священик в церкві свою проповідь почав від мого вірша зі збірки польською мовою «Iskierka Nadziei». Вірша, який закликав усіх після Літургії, щоб всі ми зібралися біля хреста присвяченого тисячоріччю хрещення Русі – України на спільній фотографії. Під хрестом подячні слова присутнім склав Пан Ярослав Холявка і його брат. Також я привітав, дякуючи за присутність і завершив своє звернення двома своїми віршами власне зі згаданої збірки в польській мові.

Присутні на святкуванні Ювілейної зустрічі і молитов в церкві зібрали 1500 золотих, які будуть переслані на рахунок Української Армії.

Тут слід згадати, що головними організаторами останніх святкувань в Грушівці і в Улючі є син Ярослава Холявки – Богдан з родиною, донька Покійного Володимира Шуля – Дануся Співак з чоловіком, а також родина Мніхів. Всім сердечна подяка від всіх присутніх.

До зустрічі у 2025 році.

Будьмо!

Спогад - думка

Над Улючем присів вечір.
Зірки висять над селом.
Вже не чути ворожнечі,
Хоч всі знають як було.
Звертаю до неба очі...
Вітаю сяйво зірок.
Дивлюся на велич ночі
У якій батьків садок.

Хочу бути між зірками
З віри їхньої вогнем.
З них читати слова мами
Теплі, любі, повні тем.
Вогонь правди, вогонь світла,
Який над селом літав
Незбагненим чужим вітром
Рідний Улюч цілував.

Сумнів розвіяти хочу.
Тому питаю всіх вас,
Який вітер сіяв злочин?
Нині вже сказати час.
Хочу бути вашим гостем
Над бистрим, рідним Сяном.
Там є церква, там є костел.

Біля хреста присвяченого тисячоріччю хрещення Русі – України на горі Дубник.

Нас з рідного прогнано...

Хочу бути з вами нині
І співати про минуле
Там в Улюцькій Україні.
Може ви того не чули.
Вознесіння, наше свято
На Дубнику молитви...
Прийшов брат, що не був
братом
І палив наші хати...

Спогадами і думками
Влітав буду до села.
Села тата, рідні, мами...
Якого нині нема.
Літав буду вечорами
Й правди аромат спивав.
Буду спілкувався з зірками.
Їх про минуле питав...

Я буду вертав частіше.
Правди нектар буду пив
І вітав вас буду віршем
В сніпочку надсянських слів.
Праворуч села пагорби...
Ліворуч наш батько – Сян.
Як предки, я буду гордий.
Там могили улючан.

Думками вертати буду
І нагадувати всім,
Що людці зробили людям.
Жертви, кров, вогонь і дим.
Я з молитвою полину
Там, де наші предки сплять.
Про минуле скажу синам
Словом віри. Без проклять.
20.06.2024р.

Хрест на цмонтери в Вафці

ТЕКСТ **ЮСТИНА ВИШОВСКА**
З РОДУ ТРОХАНІВСКА

Село Вафка на Лемковині положеє є на горі і видно його здалека. З Вафком пов'язана є історія цмонтеря, котрий заложено за недовго до висеління в 1947 р. З того што знам, било на ним 6 гробів, а може кус веце, неє ся юж кого зьвідати. Виселіня лемків з Бескиду допровадило до того, што опікуном того місця остала дика природа. О тім цмонтери часто оповідали мої мама - Ольга Троханівска, з роду Канюк, котри роджени в Вафці. Мамини старша сестра - Стефанія Барновська веце пам'ятали з тамтого часу. Оповідали як зо своїом мамом, а мойом бабцюм в 40-роках ходили садити барвінок. Приходили на тот цмонтір, бо поховано ту двох молодших братів мойой мами. Трагедія виселіня 1947 р. допровадила до того, же цмонтерьом ниhto ся не опікував. Місцеві, котри заселили Вафку, не заорали його і не зробили з нього поля. То кус так, якби давно засаджений барвінок охороняв могили похованих ту лемків. Юж парунадцет років приїжджаме до Вафки на цмонтір помолитися. Під час тих приїздів прийшла нам тіж думка, жеби вафчанам оддати чест і поставити над їх головами трираменний хрест.

Мій муж - Адам Вишовский розписав план праці і треба било скінчити того што ся почало. Розпочали зме конкретну працю. Дякую йому, же бив так впертий. Зачали зме од написаня писма до Уряду Гміни в Грибові, до Консерватора Забитків в Кракові, глядана проектанта. Думка била така, жеби поставити хрест, котрий буде оддавав духа той землі, такий класичний в лемківским дусі. Хрест запроєктував Ваньо Козубський, шитким проект ся сподобав. Потім прийшов

час на напис, котрий бив консультований з ріжними людьми. Напис заакцептували тіж Війт Гміни Грибів та місцевий шолтис з Вафки. Тепер треба було зобрати гроши, бо цілий проєкт коштував 30 000 злотих. Заложили зме збірку на rzutka.pl і вдало ся зобрати 26 300 злотих. Спонсори били з цілої Польщі. Барз зме вдячни за таку поміч, бо вдало ся поставити хрест. Дякуєме шитким котри допомогли. Дякуєме о. П. Качмару і іншим людям з Лоси, котри зорганізували праці. Дякуєме тіж людям з Вроцлава, котри приїхали помагати ставляти хрест. Дякуєме Шимонові Моджеєвському, котрий мав нагляд над працями. Приходили тіж місцеві поляки з Вафки, котрих то барз зацікавило. Подивляли наши праці, і тішилися, же вкінці того місце буде місцем пам'яті тих, котри сут ту поховани.

24 квітня 2024 р., по двох роках старань, хрест подарилося поставити. Хрест освячено 18 липня 2024 рока.

Аксіос, аксіос, аксіос...

ТЕКСТ ЄВА СЬВЯТКІВСКА

Аксіос, аксіос, аксіос (достойний), так радісні слова почули ми на святі в Перемишлі. Тими словами Митрополит Перемисько-Варшавський архієпископ Євген Попович та присутні священники архієпархії сповістили вірним, що отці диякони - о. диякон Ігор Процик та о. диякон

Дмитро Лавренюк прийняли Тайну Священства і удостоїлися того служіння. У суботу 9 березня 2024 р. в соборі св. Івана Христителя в Перемишлі о. диякон Ігор Процик та о. диякон Дмитро Лавренюк прийняли Тайну Священства. Для нашої парафії це велика радість, що о. диякон Ігор став священником. Від вересня 2023 року о. диякон Ігор служить в греко-католицькій парафії в Криниці, як катехит. Для нашої лемківської спільноти, то велика честь бути свідками такої події. У суботу до Перемишля прибули батьки о. Ігоря, його дружина та наш парафіяльний хор «Благовіст» з Криниці. Бажанням о. Ігоря було, щоб заспівали йому лемки з Криниці.

У проповіді владика Євген Попович звернув увагу на те, що чергове молоде покоління священників засилить ряди духовенства перемисько-варшавської архієпархії. Тайна Священства це велика відповідальність. Посланий до людей має служити, голосити Боже Слово, має уділювати Святих Тайн. Священик стає іконою Ісуса Христа. Єпископ доручає церковне служіння але й церковна спільнота має підтримати його в служінні. Церква має нового священика але і не забуваймо про молитви за нього. На закінчення цієї радісної події діти та молодь привітали новоіерея а о. Ігор подякував владіці Євгену, за те що його прийняв до архієпархії та уділив хіротонії, своїм батькам, дружині Наталії, родині та нашому хорові Благовіст.

З черги в неділю 10 березня 2024 р. відбулося велике свято в нашій греко-католицькій Церкві св. Верховних Апостолів Петра і Павла в Криниці. Свою приміційну літургію відслужив о. Ігор Процик. Після літургії о. парох Іван Піпка та вірні привітали о. Ігоря та бажали йому, щоб у цьому священничому покликанні Господь Бог у всьому йому благословив. На закінчення літургії о. Ігор уділив всім приміційного благословення.

Бесіда з Миколайом
Габло

Урочистий обхід
довкола церкви

Наймолодші артисти з «Лемківського перстеника»
з Вікторією Гойсак

Вільхівецький Кермеш

«Лемківські співанки з Святкової Великої» —
презентація книги Василя Баволяка

Циганочки з «Лемківського перстеника»

Станіслав Крицінський та його книжки

Ансамбль «Лемкус»
з Ярошівки

Дитяча сторінка

Лауреати
VII едиції конкурсу
„Лемківщина оком дитини”:
„Краєвиди лемківського Бескиду”
і
„Слідами творчості Епіфанія Дровняка”

VII едиція конкурсу „Лемківщина оком дитини» закінчена. Об'єднання лемків запросило діти малювати краєвиди і знати місця з Лемковини, жеби пізнавати рідну лемківську землю. В тим році прислано 39 праць-малюнків. Жирі конкурсу вибрало найліпши праці і признало по 3 головни місця. Шитки діти, яки прислали праці на конкурс, отримали нагороди.

Лауреати конкурсу в двох вікових категоріях:

I категорія для діти віком од садочка до четвертой класи початковой школи („0 – IV”):
„Краєвиди лемківського Бескиду”:

I місце: Петро Лайкош (Щецін)
II місце: Антоніна Сьвятківська (Мохначка)
III місце: Емілія Клапач (Боднарка)

В II категорії для діти віком от пятой до осмой класи початковой школи („V – VIII”)

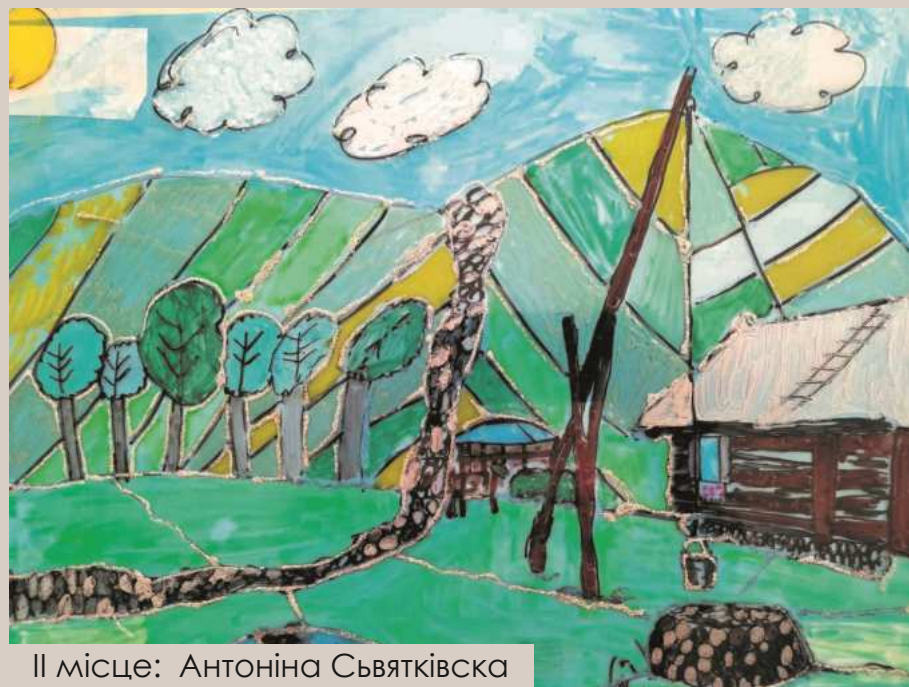
- „Слідами творчості Епіфанія Дровняка”:
I місце: Миколай Сидор (Перемишль)
II місце: Іван Гойняк (Лігниця)
III місце: Мартина Адамик (Брунаря)

Дякуємо барз шитким дітям, вчителям, родичам і опікунам, котри прислали праці. Нагороди подарувала Лемківська Освітня Фондація ім. Івана Криницького з Горлиц. Запрашає до черговой едиції нашого конкурсу. Най еднеє нас шитких розсіяних по світі, а діти най оповідають своїма малюнками о рідній лемківській землі.

Організатори конкурсу

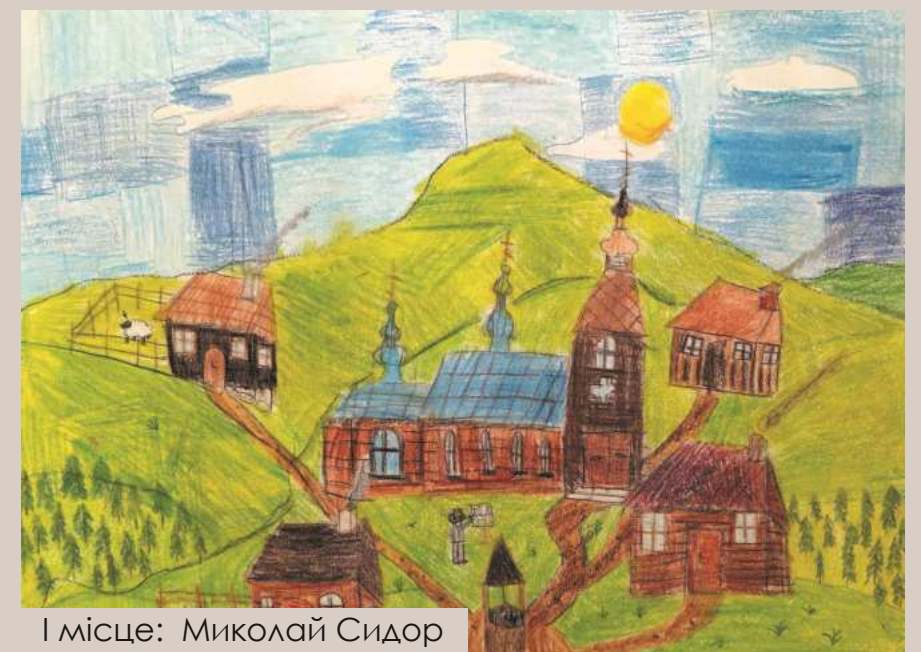
I місце: Петро Лайкош

II місце: Антоніна Сьвятківська

III місце: Емілія Клапач

I місце: Миколай Сидор

II місце: Іван Гойняк

III місце: Мартина Адамик

Фундація НОВИЦЯ ім. С. І М. Марковичів

15.07-18.07. Новиця. Фундація «Новиця» організувала цикл стріч «Лемківське АБВ - стріча амбасадорів світа лемків».

01.06 Стріча з Богданом Тихолозом, директором Музею Івана Франка у Львові і зо Світланю Кирилюк, професором Чернігівського університету.

17 Кермеш в греко-католицькій парафії в Криниці

ТЕКСТ ЄВА СЬВЯТКІВСКА

В суботу 29 червня в греко-католицькій парафії в Криниці урочисто відсвятковано свято Верховних Апостолів св. Петра і Павла. На Кермеш приїхало дуже люди з цілою нашою Лемківщини.

Божественну Літургію очолив митрополит перемисько-варшавський арх. Євген Попович у співслужінні священників краківсько-горлицького деканату. В часі літургії була нагода скористати з Тайни Покаяння. Проповідь виголосив арх. Євген Попович, який пригадав історію св. апостолів Петра і Павла. Митрополит подякував о. Іванові Піпці і криничанам за велику дбайливість за церкву. Від часу коли парохом в Криниці призначено о. Івана, церква набрала нового вигляду. Своїм відновленням виглядом барз достойно репрезентує нашу Лемківщину. Треба доповісти, же храм в Криниці то найвекша церква на Лемківщині, котра притягає шитких і є то горідст нас – парафіян.

В тим році була особлива нагода до спільного святкування. То потрійне свято нашого пароха о. Івана Піпки: 40 років священства, 25 років від коли став парохом в Криниці і ден покровителя. Священники і вірни привітали о. Івана Піпку і подякували за душпастирське служіння для криницької спільноти.

На закінчення Божественной Літургії заспівано багатолітствіє церковній ієрархії, священникам і шитким вірним а також о. Іванові з нагоди його трьох свят. Після Літургії мало місце посвячення води а також митрополит Євген посвятив нови розписи на стінах нашого храму.

Завершенням святкувань була зустріч при столі шитких кермешових гости.

Церква Верховних Апостолів св. Петра і Павла
в Криниці

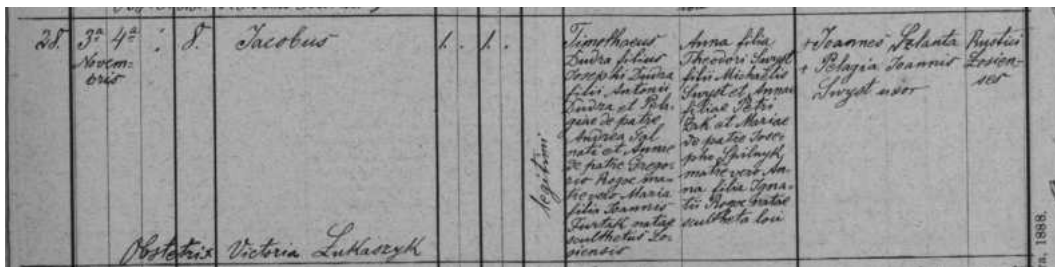
Яків Дудра

(18.03.1894 – 06.11.1974)

ЧАСТ II

ТЕКСТ ВАСИЛЬ ШЛЯНТА

Запис в метрикальних книгах

Щоби доробити, Яків Дудра, як і всі односельчани, їздив також продавати мазь, але не уважав себе за професійного мазяря. Його тереном були села на захід від Лоси аж по Закопане та на південь за словацьким кордоном. Коли підріс найстарший син Петро, помагав йому в мазярским ремеслі.

Аж прийшла акція «Вісла». Лосян виселяно аж 7 разів. Родину Якова Дудри вивезено першим транспортом до Малих Липок сквежинського повіту, до тодішнього воєводства Познань. Скучно було жити Якову з дружиною між поляками, зато через 10 років переселяться до своєї родини - Василя Кондратика біля Шпротави.

Там було юж веце лемків, але все тужили за Лемківщиною. З той причини переїжджають до Вільковіць і живуть в сина Петра, бо ж там, хочки краєвид бив подібний до лемківського, але все мріяв про повернення у рідне село Лося. Його хату зайняв поляк Владислав Сюта – осадник з сусіднього села Ропи, котрий не погодився прийняти бажаного повернути власника в присвоєну собі його хату. Таким чином прийшлося народному поетові умирати на чужій, не своїй землі, але похоронено його у листопадовий день 1974 року на цвинтарі в рідним селі Лося, у рідній гробниці разом з дружиною Анною.

Яків Дудра переказував думки інчим виключно лемківском говірком свого села. Однак, його сповнени глибокого народного роздуму поетичні записи людських справ, відносяться не лем до регіону – землі на якій

Перша збірка віршів Якова Дудри «Уродився я хлопом»,
Варшава 1982 р.

вирослав і в якій спочив. Зато його поезія – без штучної елегантності і стилізації стала іщи єдном галузком того дерева, яким є українське письменництво. Надбаня Дудри є, не зважаючи на його простоту, передошитим гарними пропозиціями глибокого художнього переживання справ буденности, яки били для поета хлібом насущним. Він часто у своїх віршах висловлює потребу вчитися – здобувати освіту:

«Бо таки люде, што несвідоми,
Роблят як сліпи – знай чоловіче!
З одного кінця тяжко працюють,
З другого кінця вшитко ім втіче.»

Покля ищы бесідуєме

Повідали колиси Лемкы, же тот ци тамтот человек «затял ся на чымси». Не иде ту о жадну рану малу ци велику лем про то, же того когоси грызе и турбує якыса проблема, и він не може собі з тым поради́ти. Розумі́ти треба то позитивні, хоц часами може то мати тіж в собі негативний елемент. Думам, же каждый пригадат собі даякий припадок, коли штоси долшый час го мучыло. То такий причинок, же ужью може неольогізму, але зрозумілого бо нагадує польське слово, яке мож бы, а може не треба ту ужыти. Вертам ту до мого затятя яким є проблема нашої бесіды. Коли ся ня чіпила? – ой давно юж!

Попередній кусок, який юж ся вказал, кінчыл єм заувагом, же покажу медже іншыма порядну бесіду в букварику Петра Мурянки (А – я знам азбуку; Лемківській буквар, Warszawa-Legnica 2003) и одповім на заувагы п. Теодора Лабика. Піду так по картках книжки и буду вказувал што написал бым інакше, не знам ци ліпше, бо роблю то так як чую, але сперам ся м.ін. на працю Петра

Пырtea Лемківські говірки. Фонетика і морфологія, Горлиці 2013. На початок покличу ся на 100-106 сторінки в ній. В букварику на 16. стороні читам: «Мої мама». Я написал бым «мої». Так я то чую, бо коротке «і» не оддає ту нашого «й» долгого, котре ліпше ту пасує. Дуже раз чуєме: «Мої дороги» – ци чуєме ту «і» ци «й»? Певно не переконам ани одразу, ани вшиткых юж тепер. Бесідуєме «Моя мама», стоїт ту «я» а не «іа», маме долге «й», но и ци оно пропадат в формі «Мої мама»? Фонетика має свої права, тай еден іх буде чул, а другий ні, єдному уху підказує так, а другому інакше. В Петра Пырtea найдете доказ на долге «й», а то значыт же пасує ту «мої». Ту-м ся взяв за шыроке поясніня, але буду ограничал го.

Кус дале, с. 21, маме такий выслів: «Ідеме до діда». Я чую в Лемків «Идеме». Думам, же вшиткы чули-зме слова сьпіванкы «Як єм ишол з Дебречына до дому»; я ту николи не одберам «ішол». Не буду ся барз перечыл, але стою на «и», «ишол». На 24 стороні чита́ме «То Анна і Ніна». Згаджам ся ту з п. Лаби́ком, який в букварику замі́нил вшиткы такы «і» на «и». Але остане для мене загадком, чом перше слово з «і», котре юж єм ту однотувал, «рецензент» не змі́нил? Крача́ме дале, тай на 31 стороні заскакує мене слово «кріска» и як бы не было ту малюнку з крисками, то певно задумувал бым ся о што ту иде. Однотувал єм собі слово «влекли», бо маме форми «влечы» и «глечы», допущам обі, але мам сумнівы котра буде порядні́ща, тай мам тіж фрасунок, ци Лемкы ліот «сызы» ци «слезы». Я стоял бым за нашом «сызом». Пригадує мі ся ту верш в котрысій нашій газеті, в якім автор замі́нил ей на «силзу». Я такого нашого слова не знам. На спомнутій юж 31 с. чита́ме: «На тым рисунку». Рисунок мож допустити, хоц то польоні́зм, але «на тым» по-мойому не пасує. Може быти «тым часом», але в іншій формі, як и «тым рисунком», але ту на «тім рисунку». Барже літературно было бы «на тім малюнку», як зауважыл п. Лабик. Нее добрі коли бракує нам наших слів, але коли

маме пару синонімів, то тіж быват клопіт. Може то тіж быти справа даяких місьціових навиків. Деси повідали «листя», «заздріти», а інде было «лисьця», «заздріти». Думам, же часами можна здати ся на автора и його смак, попертий знанням справи.

Тепер буде такі ряд слів: «масюся», «чачко», «цом», «управляне» тай ищы «велький». Што таке «масюся» то бым ся додумую, але юж «чачко» то было бы мі тяжко. «Управляне» и «велький» то польонізмы, котры прияли ся в селах, яки сусідували з польскыма. Я знам слово «чом», знают го и «многы» люде. Але може не ото иде? Як замінити «управляне»? Ту є деякий клопіт, але повіл бым, же пасує «обрабляне».

Ци є потрібний твердий [ъ] знак? В букварику нашол єм два слова, яки п. Мурянка записал з тым знаком: «зъзд» и «зъєднаны».

Я пропонував бым записати «зъзд» яко «зізд». Мягкий и твердий знакы маюť функцию «розєднання», а што розєднує він в тых словах? Одрыває «з» од «єднаны» и слово остає, але в першім што остане? – «ізд», котре само

так не функційонує. Знам дос добрі російську орфографію и фонетику и в ній він таку функцию грає. Не забуду як п. Марістер вчыла нас правильно по-російськи произносить слово съезд. То была мука, бо во вшитых таких випадках не хотіло мі ся силити на тото «розєднання». Врешті зрозуміла мій опір. В дієслові «пью» знак розділять ци помякшат? Прикликал єм російську орфографію в котрі є засада, же як в слові є префікс, то перед йотованыма (префікс то przedrostek, а jutowane то таки як «я, є, ю» и маюť тото «й» в собі) буде твердий або мягкий знак. В російськім слові «съезд» маме таку ситуацію, але в нашім «зъзд» дос буде самого «й» [j]. Оно не вымагат того знаку, хыбаль же хтоси силил бы ся розєднувати го. Не знам ци дашто пояснил єм, ци лем замішав? Є ищы справа нашої фонетики, яку треба бы было пересилати, а в випадку наших лемківських слів такой мусовой потреби неє.

Найде ся ищы кус дрібных зворотів, слів ци випадків з флексийом з якими ся не

погоджую, або пропоную їх передумати. Мої застережыня сходят ся ту в деяких моментах з увагами п. Лабики. Декотры слова юж были, але посмотрте як ружні виглядають они в каждого з нас. П. Мурянка пише «велькі», пан Лабик заміняє го на «велики», а я пропоную «великі». «Велькі» то буде з польского, «велики» то мі нияк не пасує в вимові «и» на кінци, а памятам, же в нас по околиці бесідували «великі». Тото «велики» підходить барже під множину, хоц не лем, але в нас мало оно форму «великы». Як підеме дале в тім дусі, то як буде ліпше граматичні і краще в мові: «такій» ци «такий»? Думам, же при тім треба брати тіж під увагу род (rodzaj) іменника при якім стоїть прикметник. Признаю ся ту, же мам клопіт з наіменуванням (polskie części mowy, zdania), бо не знам як по-лемківськи треба бы то называти. Де пасує – назву по-українськи, хоц я и дуже наших ся того не вчыло. Зазерам до підручників тай якоси собі раджу, але як дашто перекручу, то даруйте. Посмотриме тепер на іменник «дощ» в букварі, котрий п. Лабик заміняє на «дойч». Я з дому вынію слово «дойдж» и певно зато є мі оно найближше. «Дощ» звучит якоси не вповні и є ближе польского, а зас «дойч» пригадує мі якисе німецьке слово. Остає мі ту тримати ся конечняньской форми «дойдж». Таких випадків буде значно більше, што свідчыть різноманітності и богатстві нашої бесіди. То є цікавий фактор з мовознавчої сторони, але хотіло бы ся зробити язык більше уніфікованим, єднородным, тай перед нами стає проблема.

Може ищы пару таких «сплетених» випадків. В Мурянки є займенник «ю» в сформулюваню «виджу ю», што п. Лабик змінє на «ей» с. 83. Я тіж стою за таку форму, але коли чытам «фигляр» на ті самі сторони, то заміняю єй на «фігляр». И в першого, и в другого з тых Панів мож зауважыти «ствердніня». Лабик заміняє «листя» на «лищя», а кус дале стверджає же Автор букваря уважає форму «горызонт» за ліпшу ніж «горизонт». То неє наше слово тай ліпше взяти го в мягкій формі, хоц тот для когоси буде «польска». Маме ту не лем ствердніня

21 з обох сторін, але тіж «тяжкы» для мого языка такы Лабиковы припадкы як «кужня», «о старым», а в букварі «речыня», «книжковый» (с. 106). А тепер конкретно юж о поглядах п. Лабика на лемківску бесіду. Дос міцно заскочыл мене факт, же замінив майже вшыткы «л» на «в» в кінцівках дієслів і іменників. Не зауважыл єм в Василя Баволяка, який є краянком п. Лабика, жебы в його бесіді звучало: «принесва, отворив, зрозумів, пів, Михав, говова» и десятки таких припадків. Недавно писал єм до «ЛС» о тім, же наш письменник Олександр Хіляк давно юж то зауважыл, тай навіть кепкувал собі з мешканців деяких сіл, які бесідували «же боліва їх говова» і стосували подібны «підміны» на «в». Неє мойой згоди на таку вымову! Пан Лабик барз міцно акцентував то в своїх заувагах. Зато є згода же мягкы («мякі»), як пише Автор, приголосні: «квітен, жовтен» не сут на кінци мягкы. Подібна згода, же «прикметники і займенники в називному відмінку множини мають закінчення на «ы» - як «мы», «гарды». Є ищы пару мовных фактів, з якими ся не годжу; не приведу ту вшыткых, а ограничу ся до таких як нпр. вставляня «уж»), там де добрі пасує «юж»). Так робит п. Мурянка, а п. Лабик поправлят то. Може тото «уж») є барже наше, але мене коле в ухо. Вцалі нерідко трафлям на надужываня слова «што» там де треба писати «же»). «Што робиш?»), але «думам же»); «што» - буде в запытанях, а з «же» того зв'іданя неє. Хыбаль же дахто ужые такого ляпсуса як: «Был же-с?») Чути то дос часто. Не беру ся то оцінити... Писати «іншый») ци «інчий»? Ближе мі до «іншый»), але як дахто барз хоче... Зато страшні не пасує мі вставляня «ж, ш») там де маме наше «з, с»). Пан Лабик пише: «ошін, шіно, шпів, шпіванкы») або «жвідує ся, завжято, вжати, жвірята»), а властиві поправлят тото, што П. Мурянка написал правильно. Фонетика и орфографія П. Лабика кус мі пригадує тоту, яку зауважыл єм в письмі Руснаків зо Словакії. Моя Конечна была ищы ближе до них, але в нас такого не было.

В тексті п. Лабика появлят ся п. Юлія Дошна, котру хвалит він за сьпів -и я тіж хвалю- але в мові нашой сьпівачкы неє тых змін, які пропонує автор поясніня до того што зробил

букварику П. Трохановского. Як иде о весіля Штефана Шкымбы, то колиси чул єм го, а мова, як ей ищы памятам, была тота, што ишла од Бортного до Конечной по обі страны дороги з Горлиц до Бардейова. Нич бым не змінял, пане Лабик, в словах приведених в вашім тексті з часопису «Лемківщина», так само як, што підкреслю ищы міцніше, на обкладинці «Ватры»), бо было бы то фонетичні не по-нашому. Міцно ранило бы то тіж моє, старе бо старе, але чутливе ухо. Може трафил, а може ні, п. Лабик, на мої дописы до «Нашого слова»), в котрых вказував єм красу и своєрідніст нашой бесіды. Єден з першых то «О мово наша, яка ты гарда») и зараз потім «Бесіда ци говірка»). Іншый то «Не вчыйме молодых планно бесідувати»). Была то моя відповід на заувагы, же «пишеме так, як бесідуєме»). Жалую, же не вышла з того шырша дискусия, яка могла закінчыти ся даяком спробом опрацюваня «горлицкой граматикы»), як ей окреслил єден критично наставлений до моїх зауваг *adversarz* (супротивник). За найшыршу їх презентацію уважам цикл тріох статей, в котрых проаналізував єм книжку Петра Пыртя «Лемківські говірки»). Автор праці товди юж не жыл, не міг zareagувати, тай не было тіж шыршого відгуку зо стороны читачів. Ціквит мене, ци донька п. Пыртя знає дакотрий мій текст. Не так давно была Она в Польщы, та певно можливий є з контакт з нею. Мене особисто и особливо інтересує можливіст отримати-купити останню працю Петра Пыртя, яка вышла недавно в Україні. P.S. Жебы не вышло, же жалю ся на невеликий відгук на мої стараня, то пригадам, же серед тых, які zareagували на них, были м.ін. проф. Михайло Лесів, Феcko Гоч, Олександр Маслей и ищы хтоси. Был Пан, який написал «Браво, пане Конечня»), але барже ганил мене ніж хвалил. Не маму того за зле, але и не годжу ся з ним. Ціню собі реакцію п. проф. Лесіва, котрий погодил ся з мойом увагом, же не «чує» він специфіку нашой бесіды бо, як сам зауважыл, «Лемківщину знам лем кус»). Не перешкодило то нам симпатично закінчыти нашу дискусію.

Конечнян

Отець митрат Степан Дзюбина (13.11.1913 - 10.08.2004)

Народився в Гладишові в родині Андрія Дзюбини і Йоанни з роду Шмайдів. Вчився в початкової школі у рідному селі, середню з атестатом зрілості закінчив в Горлицях в 1932 р. Теологічні студії відбував в Перемишлі, рукоположений на священика 13 березня 1938 р. перемиським владикою Йосафатом Коциловським. Душпастирську працю розпочав в Ждині, де тоді парохом був о. В. Ардан. Дуже активно працював з дітьми і молоддю. Навчав любові до Бога і ближніх та патріотизму до свого народу, за що повітова влада Горлиць зажадала усунення його зі Ждині. Сповняючи це Апостольська Адміністрація Лемківщини 8.05.1939 р. призначає о. Дзюбину парохом Явірок. В 1942 р. Отця переносять до Злоцького, а по піврічній праці до Криниці. Там організує душпастирську працю зі студентами Української Вчительської Семінарії і творить для них недалеко гуртожитків каплицю. В 1943 р. Гестапо арештувало о. Дзюбину разом з 30 іншими українцями та повезло до Нового Санча. По допитах, які тривали два тижні його звільнили, бо не знайшли доказів співпраці з УПА. Початком 1945 р. о. Степана назначено парохом Новой Веси і Мушинським деканом. Настали тривожні часи, на наші села почали нападати польські банди, військо і міліція змушували

селян виїжджати до Радянського Союзу. Більшість людей і священиків піддалися насильній пропаганді та й зі страхом виїхали. Тих священиків, які зістали переважно було заарештовано і багато з них замордовано, а 22-х направили в табір смерті в місті Явожно, між ними і о. Степана Дзюбину. По звільненні з дворічного ув'язнення у Явожні о. Степан Дзюбина старався помагати вірним в їх духовних потребах, а що не було відразу можливостей, працював в Монастирі сестер латинського обряду та помагав о. Ріпецькому у Хшанові та о. Гриникові в Битові, котрий вже мав дозвіл на великі свята відправляти богослужіння в греко-католицькому обряді. В 1956 р. разом з о. В. Гриником починають організувати греко-католицькі душпастирські станиці, і часто довелося йому інтервенювати у примаса Польщі. Відправляв він в Білому Борі та Циганку. В 1965 р. о. С. Дзюбина іменований каноніком і крилошанином Греко-католицької Капітули в Перемишлі. 14 серпня 1977 р. Примас Вишинський іменує о. Митрата С. Дзюбину Генеральним Вікарем - Препозитом Перемиської греко-католицької Капітули. В 1981 р. о. Дзюбина написав драматичний

лист до Апостольської столиці з протестом проти віросповідної дискримінації греко-католиків у Польщі, а за приклад подав Криницю. В наслідок того примас Польщі анулює його повноваження до керування УГКЦ у Польщі.

Його душпастирська праця проходила в дуже важких обставинах: кінець санаційної Польщі, часи гітлерівської окупації, тривожні повоєнні роки, завершені акцією «Вісла» і концтабором у Явожні.

Багато зусиль треба було вкласти у відродження Греко-католицької Церкви у Польщі, сповняючи функцію Генерального Вікарія і керуючи страждаючою Церквою в так важких обставинах, в яких не було толерантності з боку уряду Польщі, ні прихильності Римо-католицького Костела. Його наполеглива і вельми плідна праця завершилась написанням книг: «І стверди діло рук наших» (1995) та «Проповіді» (1997).

*Висловлюємо глибоке співчуття
Ксені Довгань-Доманській
з приводу смерті діда
Бл. п. Фльоріана Сніжко.
У ці важкі хвилини єднаємось з Вами
в невітшеному болю та смутку.*

Головна управа ОЛ і редакція «Ватри»

*Висловлюємо щирі співчуття
Заступнику голови ОЛ
Стефану Клапику
З приводу смерті Мами
Бл. п. Єлисавети Клапик
щиро поділяємо Ваше горе і передаємо
слова співчуття
та підтримки Вам і Вашим рідним.*

Головна управа ОЛ і редакція «Ватри»

упокоїлися

Богдану Карелові На прощання,

Богдане
Знаш, тепліло тут в горах,
І Ватра недовго,
І не можу зрозуміти, же як
сяду
З Ігорем не буде Тебе посеред
нас.

Бо-с ся вибрав на небесні
Ватри.
Кус за скоро...

Богдане
Воз зо собом долота,
Бо-с мав царски ворота
різбити,
Воз ищи зо два, бо Білянчан,
Богдан юж там різбит, може
ся му потупили.
Видно Ви оба потрібни
Господу,
Докінчити небесний
іконостас.

Богдане

Гибай на небесні Ватри
спокійні.
На небесні гори, небесной
Лемківщини.
Сядьте собі, небесни
ризбляри,
На небесній Ватрі.
Черкайте долотами і
виглядайте нас.
Недовго і ми погубаме до Вас.
Лем іщи не зараз.

До зарани
Богдане
До побачиння
Богдане
Вічная Тобі
Пам'ять.

Олександр Маслей

23.05. Вроцлав. Томаш Шиманьскі - держсекретар при Міністерстві внутрішніх справ і адміністрації і Воєвода Нижнього Шлеска Мацей Авіжень зустрілися з представниками товариств і об'єднань меншин. ОЛ представляв заступник голови Адам Вев'юрка.

25-26.05. Вільхивець. ОЛ організувало XXXIV Лемківський Кермеш. В програмі дводенного свята виступили м.ін. ансамблі з Кроснящини, Горличчини, Сянїччини, Лігниччини і Словащини.

1.06. Новиця. В Фундації «Новиця» мала місце стріча з Богданом Тихолозом, директором Музею Івана Франка у Львові і зо Світланною Кирилюк, професором Чернігівського університету, які присвячують свою професійну діяльність популяризації класиків української літератури - Ольги Кобилянської і Івана Франка. Зустріч завершилася коротким концертом Романа Гаврана, який співав поезію Василя Стуса.

14.06. Зелена Гора. В зеленогірської філармонії відбувся фінальний концерт «Срібних Концертів». Увертюра «Егмонт» ор. 84 Л. ван Бетховена, Концерт для скрипки з оркестром ре мажор, ор. 35 П. Чайковського та «La Mer» К. Дебюссі прозвучали в залі МЦМ. Симфонічним оркестром диригував Яків Прибитень. Яків Прибитень то молодий лемко (можете о ним прочитати в «Ватрі» в №3/2023), відомий диригент і талановитий скрипаль з Зеленої Гори, вирізняється не лем своїм надзвичайним музичним талантом, але й харизматичним диригентським стилем, який здобиват визнання оркестрових музикантів по цілому світі. Його експресивне диригування і енергійні інтерпретації привертають увагу як виконавців, так і слухачів, залишаючи незабутні враження.

15.06. Вроцлав. В катедральній соборі греко-католики святкували Ювілей 25-ліття єпископської хіротонії архиєрея Вроцлавсько-Кошалінської єпархії кир Володимира Ющак ЧСВВ. На молитовному святкуванні були присутні владика Євген Попович, архиєпископ і митрополит Перемиско-Варшавський, владика Аркадій Трохановський, єпископ Ольштинсько-Гданської єпархії, владика Петро Крик, єпископ-емерит з Мюнхена, священники, монахи та монахині з усієї єпархії, владика Пьотр Вавжинек, єпископ-помічник Лігницької дієцезії Римо-Католицької Церкви, владика Вальдемар Питель, єпископ Вроцлавський

ТЕКСТ ВАСИЛЬ ШЛЯНТА

Інфо за лем-часом

з циклу Лемківська хроніка

Євангелічно-Аугсбурзької Церкви. Зо світських гості присутні були Юрій Токар - Генеральний консул України у Вроцлаві, представники мера міста і воєводи Нижньосілезького воєводства.

24.06. Перемишль. В греко-католицькій соборі св. Івана Хрестителя святкували церковний празник і потрійний Ювілей митрополита-сеньйора Перемиско-Варшавської архієпархії кир Івана Мартиняка: 85 років з дня народження, 60 років священства і 35 років єпископського служіння.

28.06-07.07. На Нижнім Шлеску мав місце 27 міжнародний фестиваль «Світ під Кичером», який на численних концертах зобразив ансамблі з цілого світа і публіку не лем з Нижнього Шлеска. Фестиваль творить ансамбль «Кичера» з Лігниць, а того рока кичеряки гостили медже іншими артистами з України, Мексику, Сенегалу, Сербії, Індії, Словащини, Болгарії і Арменії.

28-29.06. Одрехова. Товариство «LGD Dorzecze Wisłoka» зорганізувало фестиваль лемківської культури «Лемківська Ватра». На сцені виступили: хор «Зоря», «Лем Ми», Сусанна Яра, «Буря». Фестиваль дарував відвідувачам тіж інші атракції, медже інчима: майстер класи з кривульки чи плетень віночків. Можна було тіж скоштувати лемківської кухні.

30.06. Варшава. Підчас стрічи меншинної сторони Спільної Комісії уряду і нацменшин, яка традиційно відбулася перед LXXXIII засіданням Комісії, учасники, як все, присвятили час обговоренню програми пленарного засідання і поточним питанням, які доторкаються меншин. Надзвичайно важливим моментом стали вибори співголови Комісії - представника меншин. Члени Комітету багато років тому погодилися, же вибори співголів відбуваються што три роки. На таку важливу посаду був висунутий єден кандидат - дотеперішній співголова др Григорій Купріянович. Бив обраний одноголосно і отримав багато слів вдячності за свою роботу.

06.07. Замєніце. XX Лемківський Кермеш зорганізувала гміна Хойнів і місцева греко-католицька парафія. В рамках кермешу одбивалися концерти медженароднього фестивалю «Світ під Кичером»

20.07. Новиця. В день святого пророка Іллі, в Новиці – в місцевим храмі і в будинках «Сарепти», мало місце відзначення 40-ліття Сарептянського руху

15.07-18.07. Новиця. Фундація «Новиця» організувала цикл стріч «Лемківське АБВ - стріча амбасадорів світа лемків».

19-21.07. Ждиня. ОЛ організувало 42 Свято

лемківской культури - Лемківску Ватру.

20.07. В Ждини під час Ватри проведено засідання Президії СФУЛО, в яким брали участ члени шитких

18.07. Долини. Лемки з Олави та Олесьниці, а також лемківських об'єднань з України завітали до села своїх батьків-дідів Долини.

Зустріч розпочалася з Божественной Літургії в старій греко-католицькій церковці, яку очолив о. Віталій Бойко, адміністратор парафії в Білянці, до якої належить і долинський хотар. Співслужили о. Павло Добрянський, парох паломників з заходу Польщі і о. Петро Качмар, парох сусідньої парафії Любуского воеводства. Головний організатор в селі Лося. По Літургії шитки молилися Панахиду перед цвинтарьом за душі рідних похованих в Долинах і по цілим світі.

18.07. Вафка. Владика Аркадій Троханівський посвятили новопоставлений хрест на призабитим цмонтери в Вафці. Старання о згоду а пізніше поставління хреста зайняли два роки. Завдяки впертим людям зобрано потрібні кошти и поставлено хрест. Список жертводавців можете найти на сторінці <https://zrzutka.pl/2hfudk>

18.07. Білянка. В Галерії «Білянка 73» мав місце вернісаж прац Богдана Дудича, котрий помер п'ять

26-27.07. Луги. Проходила 34-а Лемківська Ватра в Лугах. З п'ятниці по суботу на сцені виступали артисти, яки виконували народну музику в традиційній і модерній версіях. Організацію заходу підтримала Маршалківська управа Любуского воеводства. Головний організатор заходу – товариство «Лемко-Тавер». Співорганізаторами є гміна Добєгнев і стшелецько-дрезденецький повіт. Захід фінансується за кошти бюджету Міністерства внутрішніх справ і адміністрації.

27-28.07. Зиндранова. Музей Лемківської Культури в Зиндранові організував свято «Од Русал до Яна». Через два дні на сцені виступили артисти з Польщі і Словаків: «Терестяки», «Гудакі», «Медіаль», «Ленчанє», «Дукляне», «Бака», «Карпатія», «Ослав'яни», «Свидничанка», «Пековці».

2-3.08. Михалів. СЛ організувало 44 Лемківську Ватру в Михаліві. Виступували: «Ластівочка», хор «Зоря», «Розтока», «Серенча», «Бурян», «Демай», «Кичерка», «Ластівчата», «Полонина» (зо Словаків), «Стужниця» (зо Словаків), «Лемко-Тавер», «Надія», «Інтраде», «Лемкус».

19.07. Висова. Відбулася чергова Всецерковна греко-католицька проща духовенства, монашеству і вірних на Святу гору Явір до місця об'явлення Пресвятої Богородиці. Воно відбулося у вересні 1925 року. На горі Явір одправлено Архирейску Божественну Літургію. Прощу очолив місцевий єпарх — архієпископ Євген Попович, митрополит Перемиско-Варшавський. Натомість Божественну Літургію очолив і виголосив проповідь владика Володимир Р. Юшак з Вроцлава. Крім численних вірних і духовенства зо шитких трьох греко-католицьких єпархій в Польщі, до молінь долучилися владика Аркадій Троханівський, єпарх Ольштинсько-Гданський і владика Петро Крик, вислужений апостольський екзарх для українців візантійського обряду в Німеччині і Скандинавії, як тіж вірні з України і Словаччини.

4.08. Лося. Од 15 років в Мазярський загороді організуют «Свято лосянських мазярів» - свято села, яке пригадає мазярів-газдів, яки на зломі XIX і XX століття створили свою рухому імперію, в якій «границях» розвозили дегет, мазь, і інші продукти з ропи - од Брна по Одесу.

10-11.08. Мокре. Гурток Об'єднання українців в Польщі організував XXXII Свято Культури над Ославою. Подія кожного рока збирає поціновувачів української музики, пісні і танцю. Для нашої місцевої громади подія без довги роки била (і фурт є) барз важливим елементом культурної і національної ідентичности.

ВАТРА lem.www - вартат зазріти, послухати...

Центр культури ім. Б.-І. Антоніука в Горлицях:

концерти, виставки, прелекції, презентації;
Бібліотека ім. Василя, Теофіля и Олександра Курилла
www.facebook.com/CKAntonyucz

Свято лемківської культури "Лемківська ватра"

Ждиня, 18-20 липня 2025р.

www.watrzdynia.pl; www.lemkounion.pl

Лемківська освітня фундація ім. І. Криницького

<http://lemkoeducationfound.is-great.org>

Радіо „Кермеш” Передачі: неділя 22:30

www.facebook.com/Kermesz

Радіо „Скриня” Передачі: понеділок 18:10

www.radio.rzeszow.pl/audycje

„Лемківська сторінка” www.nasze-slowo.pl

Радіо „Радіо лемко” www.radio-lemko.pl

Комплекс загальноосвітніх шкіл № 4 у Лігниць

ім. Б.І. Антоніука - www.zso4legnica.pl

Комплекс загальноосвітніх шкіл № 2 у Перемишлі

ім. М. Шашкевича - www.szazsk.edu.pl

Світова федерація українських-лемківських

Подяка

Пожертви на статутну діяльність ОЛ
(в тім часопис **ВАТРА**):

Петро Мартинишин – Варшава – 200 zł
Богдан Покришак – Бранєво – 500 zł

Сердечно дякуємо всім, які нам
допомагають. Боже заплат!

Редакція **ВАТРИ**

Головна управа ОЛ

Передплата ВАТРИ

Ціна одного примірника 5 zł. + 4,9 zł. поштової оплати в Польщі.

Річна передплата 4X5 zł. + 19,60 zł. (кошти пересилки) = 39,60 zł.

Від закордонної пересилки однієї „Ватри” поштова оплата - 15 zł.

За закордонна передплата 4x5 zł. + 60 zł. (кошти пересилки) = 80,00 zł.

Передплату замовляти за адресою Редакції.

Dofinansowano ze środków dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji

Видає / Wydaje

ZJEDNOCZENIE ŁEMKÓW Zarząd Główny

ul. Jagiello 2, 38-300 Gorlice; tel./fax 18 35 32 906

www.lemkounion.pl; lemkounion@poczta.onet.pl

Редагує колегія Анна БУКОВСКА **головний редактор**, Ігор КОВАЛЬСЬКИЙ дизайн

Адам ВЄВ'ЮРКА редактор на Західні Землі e-mail: adamwiew@wp.pl

Григорій СУХАНИЧ, Василь ШЛЯНТА, Наталія ГЛАДИК, Анна БАРНАТ,

Кир Аркадій ТРОХАНІВСКИЙ.

Технічне оформлення Drukarnia „Kwadrat” Nowy Sącz

ADRES REDAKCJI ul. Dworzysko 5, 38-300 Gorlice, e-mail: redakcja.watra@interia.pl

ВАТРА

Празник в Криниці

Мамо, а тото што?

ПІВПЕРЕЧНИЙ

(ua.упертий, pl.upartu, przekorny)

СТРИКАТ

(ua.коле, pl.kłuje, strzyka)

ФУРТ

(ua.постійно, pl.ciagle)

ТЯМИТИ

(ua.пам'ятати, pl.pamiętać)

ХРОБАЧНИЙ

(ua.червивий, хробачливий, pl.robaczywy)

БРЯЧКА

(ua.пряжка, pl.sprzączka)

Посвячення хреста на цмонтери в Вафці 18.07.2024